

УДК 342.5

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат філософських наук;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6522-8020>

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В останні роки проблема охорони навколишнього середовища є однією з найбільш гострих проблем, що хвилюють людство. В деяких регіонах України екологічна ситуація не просто несприятлива, а катастрофічна. На даному етапі Україна знаходиться у стані глибокої екологічної кризи, через те, що має неефективний еколого-економічний виробничий потенціал, недостатню правову базу охорони природи, недостатню систему управління, та в недостатній мірі діючі економічні стимули раціоналізації природокористування.

Україна визначила подальшим вектором свого розвитку європейську інтеграцію. Відомо, що екологічні проблеми мають важливе значення для Євросоюзу і взаємне співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища є пріоритетом для країн Євросоюзу. Тому, питання охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки будуть одними з критеріїв, що будуть визначати процес зближення України до інтеграції в Євросоюз.

Екологічна безпека є складовою частиною безпеки держави, суспільства та окремої людини. В її рамках встановлюється вимоги до різноманітної діяльності держави, встановлюються обмеження та заборони. Це все направлено на створення умов переходу держави до сталого розвитку. При такому розвитку проблеми боротьби саме зі злочинами, що посягають на екологічну безпеку, є актуальними.

Проблеми екологічного характеру та безпеки мають своє відображення у діючому законодавстві України. Так, в основному законі держави – Конституції України визначені права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля; обов'язки людини і держави в екологічній сфері; повноваження державних органів влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення екологічної безпеки та охорони довкілля. Також важливим є те, що держава бере на себе обов'язок по забезпеченню екологічної безпеки та підтриманню екологічної рівноваги на території України.

Закон України «Про основи національної безпеки України» (ст. 1, 3) закріплює у пріоритеті національних інтересів екологічну безпеку та захист навколишнього природного середовища й природних ресурсів. При цьому міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади названі як суб'єкти забезпечення національної безпеки України. У статті 50 закону України «Про охорону навколишнього середовища» визначено категорію «екологічна безпека» як такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Забезпечення екологічної безпеки є завданням різних органів держави, посадових осіб і громадян. Істотну роль в цьому могла б зіграти екологічна поліція як спеціалізований підрозділ Національної поліції України.

Актуальною проблемою у боротьбі зі злочинами, які посягають на екологічну безпеку, є проблема відсутності відповідного повноправного правоохоронного органу в цій сфері.

Закон України «Про Національну поліцію» (ст. 2) чітко не визначає діяльність органів поліції у напрямі забезпечення і своєчасного виконання екологічного законодавства, виявлення, попередження та припинення саме екологічних злочинів.

На теперішній час в Україні питанням контролю та нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства, займаються посадові особи правоохоронних органів в галузі охорони природи. Однак, на нашу думку, у багатьох випадках без допомоги поліції природоохоронні органи не зможуть встановити особу правопорушника, зібрати докази у справі, та, навіть, виявити чи припинити екологічні правопорушення. Насамперед це пов'язано із наявністю у співробітників поліції особливих повноважень, таких як огляд транспортних засобів і приміщень, перевірка та вилучення потрібних документів, приводи свідків чи підозрюваних тощо.

Сучасні реалії вказують на необхідність консолідації дій органів поліції та інших державних виконавчих органів з охорони природи (Державна екологічна інспекція, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство водних ресурсів України тощо). Така співпраця забезпечила б ефективність у різних сферах діяльності державних органів з охорони навколишнього середовища та усунення конкуренції між ними. Звичайно, говорити про ефективність роботи поліції в цьому напрямі не має сенсу, поки у відповідних

нормативно-правових актах не будуть чітко окреслені його цілі, завдання, структура та повноваження, а також контроль за його діяльністю з боку інших державних органів. Для цього, насамперед, потрібно внести зміни в чинне законодавство України (закони «Про основи національної безпеки», «Про Національну поліцію», «Про охорону навколишнього природного середовища» та ін.).

Екологічна криза проявляється у тому числі і в нездатності правоохоронних органів забезпечити надійний контроль і нагляд за виконанням законів про охорону навколишнього природного середовища. Отже, необхідно не тільки посилити контроль за виконанням природоохоронного законодавства, але і спробувати вирішити проблему усунення прогалів. З метою підвищення ефективності природоохоронної діяльності слід чітко розмежовувати механізми правового регулювання користування природними ресурсами і їх охорони. Природоохоронне законодавство має стимулювати раціональне природокористування та дотримання екологічних нормативів, розвиток екологічно чистих виробництв та екологічно безпечної поведінки громадян. Потрібне вдосконалення нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, цивільної оборони, пожежної та промислової безпеки, що дасть змогу підвищити якість та рівень правового регулювання в цих сферах суспільних відносин. Також в області боротьби зі злочинами, що посягають на екологічну безпеку, необхідно проводити більш жорстку кримінальну політику стосовно осіб, які винні у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, які переходять від органів досудового розслідування та суду, а також при рецидиві злочину.

Важливим напрямком діяльності органів поліції в галузі охорони природи могла б бути профілактика екологічних правопорушень. Якщо виходити з того, що досягнення найвищої ефективності еколого-правової діяльності органів поліції проявляється в певному зниженні екологічних правопорушень, то їх найважливішим завданням стає виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню екологічних правопорушень, і розробка заходів щодо їх попередження, перевірку дотримання фізичними та юридичними особами норм екологічного законодавства при здійсненні господарської та іншої діяльності. Зазначені норми є досить різноманітними та встановлюються на певних стадіях діяльності людини, яка впливає на об'єкти довкілля (землю, тваринний світ, ліси, воду, повітря тощо).

З кожним роком число екологічних злочинів та інших правопорушень збільшується. Вони все більше впливають на стан громадської безпеки, в ряді регіонів виступають чинником політичної та екологічної дестабілізації. Екологічні злочини завдають шкоди не тільки економіці країни, а й підривають самі біологічні основи існування людини. Підсумовуючи вищенаведене, можемо зробити висновки, що для ефективної боротьби зі злочинами проти екологічної безпеки, потрібно посилити контроль за охороною навколишнього середовища. Для цього доречно було б створити спеціальний підрозділ Національної поліції України – екологічну поліцію, яка буде мати відповідне забезпечення технікою та професіональними кадрами. Одночасно, боротьба зі злочинами у сфері екологічної безпеки не буде мати сенсу без солідної правової бази, для чого вкрай потрібні відповідні зміни у законодавстві України.

Одержано 12.10.2017

УДК 351.43

Костянтин Леонідович БУГАЙЧУК,

завідувач науково-дослідної лабораторії

з проблем протидії злочинності

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2429-5010>

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Щодо змісту поняття «правоохоронна функція держави» у науковій літературі до сих пір не має одностайного трактування. Як правило, дослідники відмічають її складну структуру та виділяють серед внутрішніх елементів наступні підфункції: охорона конституційного (державного) ладу; охорона прав і свобод людини; охорона власності; охорона громадського порядку; охорона природних ресурсів і навколишнього природного середовища; боротьба зі злочинністю. Деякі інші говорять, що таких функцій є декілька, зокрема профілактична, захисна, функція охорони громадського порядку, громадської безпеки і власності, ресоціалізаційна, оперативно-розшукова, функції розслідування злочинів, судового розгляду справ, виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів тощо. О.І.Безпалова зазначає, що